

A bírálóbizottság értékelése

A benyújtott disszertáció a jelölt eddigi tudományos eredményeiből szervesen építkezve tárgyalja a korai magyar egyháztörténet néhány kulcskérdését. A disszertáció esettanulmányok összegzése, amelyben a saját és új eredmények kapnak nagyobb teret a korábbi kutatás időtállóan bizonyult eredményeinek bemutatása helyett. Ebből adódik, hogy egyes fejezetek megőrzik eredeti rendeltetésüket, azon művek műfaji követelményei szerint, amelyeknek hasábjain korábban megjelentek (pl. püspökéletrajzok). A disszertáció egyes fejezetei számos új eredményt, vagy legalábbis új megoldási javaslatot tartalmaznak. Az értekezés módszertani erősségei közül ki kell emelni az alábbiakat:

Alapvető módszertani újítása, hogy a korai, azaz 11–12. századi, kialakulófélben lévő, kevésbé a kánoni elvárásokhoz igazodó magyar egyház története nem értelmezhető és írható le a 13. század már kiforrottabb állapotokat mutató fogalomkészletével.

A nemzetközi szakirodalomban való széleskörű jártassága következtében alaposan kiaknázza az egyetemes egyháztörténet kínálta analógiák lehetőségeit, körültekintően összeállított összehasonlító anyaggal. Forrásokból kihüvelyezett egyháztörténeti esetek és jelenségek egymás mellé állítását végezte el annak érdekében, hogy a magyar eseteket a korábbiaktól eltérően magyarázza meg.

Vizsgálatai részletekbe menő forrásmagyarázatokon alapulnak, a kutatástörténetből jól ismert források újszerű magyarázatával.

A disszertáció szerzője a széles értelemben vett medievisztika olyan speciális módszertanra támaszkodó területeit is bevonta a vizsgálatba, mint a művészettörténet, régészet, filológia, irodalomtörténet, kodikológia, ezeken a területeken láthatóan magabiztosan eligazodik, ám, mint opponensei erre felhívták a figyelmet, következtetései olykor szabadosak.

Nagyra értékelendő küzdelmet folytat a tudományos vita szintjén az utódállamok történettudományának megalapozatlan állításaival. Korrigálja a magyar történetkutatás által korábban elkövetett olyan hibákat, melyek a szlovák történetírást nem egy kérdésben tévútra vezették (Nyitra esete).

Ki kell emelni a mű problémaérzékenységét és a részmegfigyelésekben való gazdagságát. Számos olyan jelenségre és összefüggésre világít rá, melyek eddig elkerülték a kutatók figyelmét. Fontos jellemzője a vitára való nyitottság, más tudományágak számára a továbbgondolkodásra való serkentés.

Hangsúlyozni kell ugyanakkor, hogy a jelölt bizonyos korai egyháztörténeti problémákra adott megoldási javaslatai, érvelései nem teljesen meggyőzőek: Ilyen például a monografikus igénnyel megírt Kalocsa és Vác fejezet, az itt felvetett problémák egy részének megválaszolása nem tekinthető véglegesnek. Módszertanának lényeges eleme a hipotézisalkotás, a forrásszegénységből adódó nehézségeket a szükségesnél gyakrabban hidalja át hipotézisekkel.

A disszertáció jelentősége, hogy újszerű megállapításai ezután megkerülhetetlenek lesznek a témában, annál is inkább, mert a felvetett problémák egy részének megválaszolása nem tekinthető véglegesnek, de jó alapot biztosítanak a további vitához. A bizottság megállapítása szerint a szerző eddigi munkásságával és jelen benyújtott disszertációval feltétlenül kiérdemelte az MTA doktora címet.